

Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Η εξ αποστάσεως τριτοβάθμια εκπαίδευση δύναται να προσφέρει σημαντικές λύσεις στα ζητήματα της εξειδίκευσης και της συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης, δεδομένου ότι οι ενήλικοι φοιτητές δύνανται να ολοκληρώσουν ένα κύκλο εξειδικευμένων σπουδών χωρίς να διακόψουν τις υπόλοιπες επαγγελματικές και οικογενειακές τους υποχρεώσεις, πράγμα που βέβαια αδυνατούν να προσφέρουν οι παραδοσιακές δομές των πανεπιστημίων. Κρίνεται, λοιπόν, αναγκαία για την αντιμετώπιση των απαιτήσεων της σύγχρονης κοινωνίας η διεύρυνση του θεσμού του ανοικτού πανεπιστημίου και των ανοικτών προγραμμάτων σπουδών γενικότερα. [σελ. 109-116]

της Άννας Αμασόγλου*

* Φιλολόγος, Μεταπτυχιακή
Φοιτήτρια ΕΑΠ

Οι οικονομικές, επαγγελματικές και τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της εργασίας έχουν επιβάλει έναν τρόπο ζωής που επίκεντρο έχει την εξειδικευμένη εργασία. Η αύξηση της ανεργίας και η

Δεδομένου ότι η έλλειψη ελεύθερου χρόνου και οι οικογενειακές, επαγγελματικές και κοινωνικές υποχρεώσεις λειτουργούν ανασταλτικά στην απόκτηση ενός τίτλου σπουδών ή διπλώματος κατάρτισης, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έρχεται να καλύψει αυτό το κενό

ανάπτυξη της τεχνολογίας προτάσσουν την ανάγκη απόκτησης ικανών γνώσεων, προκειμένου οι πολίτες να ανταποκριθούν στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας. Δεδομένου ότι η έλλειψη ελεύθερου χρόνου και οι οικογενειακές, επαγγελματικές και κοινωνικές υποχρεώσεις λειτουργούν ανασταλτικά στην απόκτηση ενός τίτλου σπουδών ή διπλώματος κατάρτισης, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έρχεται να καλύψει αυτό το κενό και να προσφέρει τη γνώση σε συνειδητοποιημένους εκπαιδευόμενους.

Το πρώτο πανεπιστήμιο που προσέφερε σπουδές από απόσταση ήταν το Illinois State University των ΗΠΑ το 1874. Από τότε ο θεσμός έχει εξαπλωθεί σε όλη την υφήλιο και αυτή τη στιγμή η εκπαιδευτική αυτή μέθοδος εφαρμόζεται σε χώρες της Ευρώπης, των Ηνωμένων πολιτειών της Αμερικής, του Καναδά, της Νότιας και Κεντρικής Αμερικής, της Ασίας, της Αφρικής, της Ωκεανίας. Ολοένα και περισσότερες χώρες δημιουργούν Πανεπιστημιακά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για να καλύψουν τις αυξημένες εκπαιδευτικές τους ανάγκες.

Στην Ελλάδα, από το 1997, οπότε και δημοσιεύτηκε ο ιδρυτικός του νόμος, λειτουργεί το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), του οποίου «αποστολή του είναι η εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας», καθώς και «η προαγωγή της επιστημονικής έρευνας στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση».¹

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια εκπαιδευτική μέθοδος που εφαρμόζεται σε προπτυχιακό, μεταπτυχιακό και διδακτορικό επίπεδο. Το πανεπιστήμιο που εφαρμόζει τη μέθοδο αυτή διαφέρει από κάθε συμβατικό πανεπιστήμιο, καθώς ο εκπαιδευόμενος πραγματοποιεί τις σπουδές του από το σπίτι του, χωρίς να υποχρεώνεται να παρευρίσκεται σε κάποιο συγκεκριμένο χώρο και να παρακολουθεί

καθημερινά μαθήματα. Απόρροια των παραπάνω είναι ότι ο εκπαιδευόμενος δεν υποχρεώνεται να μετακινηθεί από τη μόνιμη κατοικία του και να επιβαρυνθεί με επιπρόσθετα έξοδα, αλλά μπορεί να ολοκληρώσει τις σπουδές του από τον τόπο διαμονής του ανεξάρτητα από την απόσταση που τον χωρίζει από τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Ωστόσο, ο εκπαιδευόμενος δεν είναι μόνος του στη μαθησιακή διαδικασία. Εμψυχωτής και συμπαραστάτης σε αυτή την προσπάθεια είναι ο σύμβουλος καθηγητής, ο οποίος έχει αναλάβει τη συστηματική υποστήριξη των εκπαιδευομένων και καλείται να βοηθήσει στην επίλυση των διαδικαστικών και εκπαιδευτικών προβλημάτων των φοιτητών. Ο εκπαιδευόμενος επικοινωνεί συχνά μαζί του τηλεφωνικά, με ηλεκτρονικό ή συμβατικό ταχυδρομείο, αλλά και εκ του σύνεγγυς, σε τακτά χρονικά διαστήματα, σε προκαθορισμένο χρόνο και τόπο, όπου έχει τη δυνατότητα να συναντηθεί τόσο με τον σύμβουλο καθηγητή, όσο και με τους συνεκπαιδευμένους του και να ανταλλάξουν απόψεις για πτυχές του εκπαιδευτικού προγράμματος που τους απασχολούν. Οι εκπαιδευόμενοι, με παρότρυνση και του εκπαιδευτή τους, επικοινωνούν² μεταξύ τους, συνεργάζονται και, καθώς βιώνουν μια ιδιαίτερη μαθησιακή εμπειρία, τις διαστάσεις της οποίας μόνο όσοι συμμετέχουν σε αυτή μπορούν να αντιληφθούν, δε διστάζουν να γνωριστούν μεταξύ τους³ και να δημιουργήσουν ισχυρούς φιλικούς δεσμούς. Επιπλέον, υπάρχουν αρκετοί φοιτητικοί σύλλογοι που μάχονται για την επίλυση των τυχόν προβλημάτων των φοιτητών και τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας του πανεπιστημίου.⁴

Η εφαρμογή του αρθρωτού συστήματος παρέχει στον εκπαιδευόμενο τη δυνατότητα να επιλέγει ο ίδιος τις θεματικές ενότητες τις οποίες επιθυμεί να διδαχθεί και να διαμορφώνει το δικό του πρόγραμμα σπουδών, ανάλογα με τις ανάγκες και τις υπόλοιπες υποχρεώσεις του. Ο εκπαιδευόμενος έχει δικαίωμα να επιλέγει τον κλάδο στον οποίο θέλει να επιμορ-

Εμψυχωτής και συμπαραστάτης σε αυτή την προσπάθεια είναι ο σύμβουλος καθηγητής, ο οποίος έχει αναλάβει τη συστηματική υποστήριξη των εκπαιδευομένων

Η εφαρμογή του αρθρωτού συστήματος παρέχει στον εκπαιδευόμενο τη δυνατότητα να επιλέγει ο ίδιος τις θεματικές ενότητες τις οποίες επιθυμεί να διδαχθεί και να διαμορφώνει το δικό του πρόγραμμα σπουδών, ανάλογα με τις ανάγκες και τις υπόλοιπες υποχρεώσεις του

φωθεί και δεν του επιβάλλεται από το σύστημα μια αυστηρά μονόδρομη κατεύθυνση ως συνέπεια των εισαγωγικών εξετάσεων. Η προσφορά μικρών σε διάρκεια και αυτοτελών μορφωτικών κύκλων μέσα από το αρθρωτό σύστημα που συνδυαζόμενοι οδηγούν σε ακαδημαϊκούς τίτλους διάφορων επιπέδων, επιτρέπει στο σπουδαστή, μέσω της πολλαπλότητας των επιλογών που έχει στη διάθεσή του, να διαμορφώσει τη μορφωτική του ταυτότητα.

Το εκπαιδευτικό ίδρυμα παρέχει στον εκπαιδευόμενο ειδικά σχεδιασμένο μαθησιακό υλικό αποτελούμενο από έντυπο,⁵ οπτικοακουστικό, λογισμικό⁶ και άλλης μορφής υλικό,⁷ ενώ στη μελέτη βοηθούν ιδιαίτερα η χρήση Η/Υ, τα πολυμέσα, το διαδίκτυο και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Εκτός από το εκπαιδευτικό υλικό, ο εκπαιδευόμενος λαμβάνει και ένα χρονοδιάγραμμα μελέτης, το οποίο είναι ενδεικτικό και όχι δεσμευτικό, αφού κάθε εκπαιδευόμενος επιλέγει ο ίδιος τον τόπο, τον χρόνο και τον ρυθμό της μελέτης του. Η κατοικία χρησιμοποιείται ως κύριος χώρος μάθησης, προσφέροντας ανεξαρτησία στον σπουδαστή να ενεργεί σύμφωνα με τις προσωπικές του ανάγκες και παράλληλα με τις λοιπές επαγγελματικές, κοινωνικές και οικογενειακές του δραστηριότητες.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των πανεπιστημίων που εφαρμόζουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, είναι η ελεύθερη πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, η ελευθερία του ανθρώπου να σπουδάσει το γνωστικό αντικείμενο που επιθυμεί, τη χρονική στιγμή που θα επιλέξει, ανεξάρτητα από την ηλικία στην οποία βρίσκεται, τον τόπο διαμονής του, την οικογενειακή και οικονομική του κατάσταση και χωρίς ανταγωνιστικές εισαγωγικές εξετάσεις, ούτε τυπικά προαπαιτούμενα για την έναρξη των σπουδών. Απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό σπουδαστών και καλύπτει ευρύ φάσμα ενδιαφερόντων. Η οικογενειακή κατάσταση των υποψήφιων εκπαιδευόμενων δεν επηρεάζει την είσοδό τους στο εκπαιδευτικό ίδρυμα εφόσον δεν τίθενται τέτοιοι περιορισμοί.

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο παρουσιάζει μια ιδιομορφία αναλογικά με τα υπόλοιπα Ελληνικά Πανεπιστημιακά ιδρύματα. Η ιδιαιτερότητα αυτή έγκειται στο γεγονός ότι οι εκπαιδευόμενοι οφείλουν να καταβάλλουν χρηματικό αντίκρισμα για τις σπουδές τους και μάλιστα προκαταβολικά για κάθε θεματική ενότητα. Ασφαλώς, παρέχονται υποτροφίες στους οικονομικά ασθενέστερους, ωστόσο η υποχρεωτική καταβολή οικονομικής εισφοράς δεν πάει να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη γνώση.

Παρόλη την αδιαμφισβήτητη αξία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου που λειτουργεί με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και ενεργοποιείται στους τομείς των ανθρωπιστικών σπουδών, των κοινωνικών επιστημών, των θετικών σπουδών και τεχνολογίας και των εφαρμοσμένων τεχνών, οφείλουμε να εντοπίσουμε το εκπαιδευτικό κενό που υπάρχει αναφορικά με αρκετές, κυρίως πρακτικές, ειδικότητες. Οι ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας και οι αλλαγές στο κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι δημιουργούν νέες θέσεις εξειδικευμένης εργασίας που ένα σύγχρονο πανεπιστημιακό ίδρυμα οφείλει να τις προβλέπει και να παρέχει την απαιτούμενη εκπαίδευση. Οφείλει να προσφέρει σύγχρονες ειδικότητες, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μην αναγκάζονται να αποτανθούν για την μετεκπαίδευσή τους σε πανεπιστήμια του εξωτερικού, αλλά να μπορούν να αποκτούν την ειδίκευση που επιθυμούν στην Ελλάδα. Μπορεί να παρέχονται διπλώματα εξειδίκευσης από άλλους φορείς και κυρίως κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, τα οποία κάνουν αξιόλογη προσπάθεια, ωστόσο δεν εφαρμόζουν τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα να αποσύρουν τη συμμετοχή τους άνθρωποι που πραγματικά ενδιαφέρονται να αποκτήσουν τον παρεχόμενο τίτλο σπουδών ή ειδίκευσης, αλλά εμποδίζονται από τις επαγγελματικές τους κυρίως υποχρεώσεις.

Η δημιουργία δεύτερου ανοικτού πανεπιστημίου που θα προσφέρει προγράμματα σπουδών σύγ-

χρονων πρακτικών ειδικοτήτων ή η προσθήκη τους στο ήδη υπάρχον εκπαιδευτικό ίδρυμα θα αποτελούσε μια ενδιαφέρουσα απάντηση στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Θα έδινε τη δυνατότητα σε κάθε ενδιαφερόμενο να επωφεληθεί από τα προνόμια που του παρέχει ένα ανοικτό πανεπιστήμιο που εφαρμόζει τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και να αποκτήσει ένα τίτλο σπουδών που θα συντελέσει στην ένταξή του στην αγορά εργασίας.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί τη λύση στο πρόβλημα της εξειδίκευσης και της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς παρέχει στους εκπαιδευόμενους ιδιαίτερα προνόμια που αδυνατεί να προσφέρει το συμβατικό πανεπιστήμιο, χωρίς να θέτει περιορισμούς εισαγωγής, επιτρέποντας και τον ελεύθερο καθορισμό της μορφωτικής φυσιογνωμίας του εκπαιδευομένου. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό υλικό και συστηματική υποστήριξη του σπουδαστή αξιοποιεί στο έπακρο τις νέες τεχνολογίες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, παρέχοντας τίτλους σπουδών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας. Εκμεταλλευόμενος τα προνόμια της ανοικτής εκπαίδευσης κάθε εργαζόμενος έχει την ευκαιρία να συμπληρώσει έναν κύκλο εξειδικευμένων σπουδών, χωρίς να χρειαστεί να διακόψει τις υπόλοιπες επαγγελματικές και οικογενειακές του υποχρεώσεις και να αποκτήσει ένα ακόμη εφόδιο που θα τον βοηθήσει να αντεπεξέρθει στις αυξημένες απαιτήσεις της τόσο ανταγωνιστικής αγοράς εργασίας.

Η ελληνής ενημέρωση για τη λειτουργία και τις δυνατότητες του Ανοικτού Πανεπιστημίου και η υποχρεωτική προσκόμιση αρκετά υψηλών διδάκτρων αποθαρρύνει ανθρώπους που έχουν την ανάγκη και την επιθυμία επιμόρφωσης να πραγματοποιήσουν τις επιδιώξεις τους. Η ανάγκη επέκτασης του θεσμού της εξ Αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ελλάδα είναι επιτακτική και μπορεί να υλοποιηθεί με την ενημέρωση των πολιτών για τη δράση του ΕΑΠ, τη

μείωση ή κατάργηση των οικονομικών παροχών, τη δημιουργία και άλλου ανοικτού πανεπιστημίου που θα καλύπτει τις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες ή την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και από τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς φορείς.

Υποσημειώσεις

1. Ιδρυτικός νόμος ΕΑΠ, 24 Δεκεμβρίου 1997, Νόμος υπ' αριθ. 2552, άρθρο 1, παρ. 3.
2. Με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τηλεφωνικά ή δια ζώσης σε περίπτωση που διαμένουν στην ίδια ή σε κοντινές πόλεις
3. Ο εκπαιδευτής αφού λάβει την έγκριση των εκπαιδευομένων να διαθέσουν τα προσωπικά στοιχεία (τηλέφωνο και ηλεκτρονική διεύθυνση) τους αποστέλλει τον κατάλογο με τα τηλέφωνα και τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των μελών του τμήματος και πολλές φορές η επικοινωνία ξεκινάει πριν την πρόσωπο με πρόσωπο γνωριμία στις ομαδικές συμβουλευτικές συναντήσεις.
4. Όπως και οι φοιτητικοί σύλλογοι στα συμβατικά πανεπιστήμια. Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να επικοινωνήσει με τα μέλη του συλλόγου τηλεφωνικά, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο επικοινωνίας.
5. Βιβλία και εγχειρίδια ειδικά σχεδιασμένα για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και ειδικά σχεδιασμένοι συνοδευτικοί οδηγοί μελέτης, βιβλία και εγχειρίδια που δεν είναι σχεδιασμένα για εκπαίδευση από απόσταση, φύλλα εργασίας (worksheets) για παράλληλη χρήση με οπτικοακουστικό υλικό ή για πρακτική εργασία και ασκήσεις, χάρτες, διαγράμματα, φωτογραφίες κτλ., σχετικά άρθρα εφημερίδων και περιοδικών ή αποσπάσματά τους.
6. Ηχογραφήσεις (κασέτες ήχου, δίσκοι, CD), ραδιοφωνικές εκπομπές, slides ή φωτογραφικά φιλμ, φιλμ ταινιών ή αποσπάσματά τους, βιντεοταινίες, τηλεοπτικές εκπομπές, προγράμματα εκπαίδευσης με ηλεκτρονικό υπολογιστή, εκπαιδευτικά προγράμματα αλληλοεπιδρώντος βίντεο, εκπαιδευτικά προγράμματα πολυμέσων.
7. Συσκευές, εργαλεία, δείγματα κτλ, για την πρακτική άσκηση του σπουδαστή.
8. Παρέχονται υποτροφίες σε μικρό αριθμό εκπαιδευομένων.
9. Το Πανεπιστήμιο μπορεί να ενισχυθεί οικονομικά από το Ελληνικό Κράτος, όπως όλα τα άλλα Ελληνικά Πανεπιστημιακά Ιδρύματα ή να ενταχθεί σε χρηματοδοτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βιβλιογραφία

1. Ιστοσελίδα ΕΑΠ: www.eap.gr
2. ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, εκδόσεις Προπομπός (Τεύχος 1, 2005).
3. RACE, P. (1999). Το εγχειρίδιο της Ανοιχτής Εκπαίδευσης.

Οι ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας και οι αλλαγές στο κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι δημιουργούν νέες θέσεις εξειδικευμένης εργασίας που ένα σύγχρονο πανεπιστημιακό ίδρυμα οφείλει να προβλέπει

Αθήνα: Μεταίχμιο.

4. Rogers, A. (1999) *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

5. NOYE, D. RIVETEAU, J. (1999) *Πρακτικός Οδηγός του Εκπαιδευτή*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

6. JAQUES, D.(2004) *Μάθηση σε ομάδες: Εγχειρίδιο για όσους συντονίζουν ομάδες ενηλίκων εκπαιδευόμενων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

7. ΒΕΡΓΙΔΗΣ, Δ., ΛΙΟΝΑΡΑΚΗΣ, Α., ΛΥΚΟΥΡΓΙΩΤΗΣ, Α., ΜΑΚΡΑΚΗΣ, Β., και ΜΑΤΡΑΛΗΣ, Χ. (1999). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Θεσμοί και λειτουργίες*. Τόμος Α. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

8. ΚΟΚΚΟΣ, Α, ΛΙΟΝΑΡΑΚΗΣ, Α. (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων- διδασκομένων*. Τόμος Β. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

9. ΚΟΚΚΟΣ, Α, ΛΙΟΝΑΡΑΚΗΣ, Α., ΜΑΤΡΑΛΗΣ, Χ., ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Χ. (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Το εκπαιδευτικό υλικό και οι νέες τεχνολογίες*. Τόμος Γ. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

10. ΒΑΣΑΛΑ Π., ΓΚΙΟΣΟΣ Ι., ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΙΑ Μ., ΛΙΟΝΑΡΑΚΗΣ, Α., ΞΕΝΟΣ Μ., ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Χ. (2005). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.